

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ DARBE IR PROFESINIŲ LIGŲ SOCIALINIO
DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1509 3, 13, 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

COVID-19 pandemija sąlygojo įstatymų leidėją peržiūrėti teisinę bazę ir priimti teisės aktus, reglamentuojančius ūkio subjektų veiklą karantino metu. Šiame kontekste buvo priimtas Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIII-3008, kuriuo leidžiama savarankišku pagrindu paskelbti darbuotojui prastovą Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos ekstremalios situacijos ir (ar) karantino, dėl kurių darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo, metu. Remiantis Valstybinės Darbo Inspekcijos duomenis, vien 2020 metų gruodžio mėnesį prastovose buvo virš 30 000 tūkstančių darbuotojų. Taip susidarė situacija, kai prastovoje esančių asmenų draudžiamosios pajamos, įtakojančios socialinio draudimo išmokų dydį žymiai sumažėjo.

Sprendžiant susidariusią situaciją kai dėl prastovos sumažėjusios asmenų draudžiamosios pajamos esmingai neatspindi jų objektyvaus draudžiamųjų pajamų dydžio (koks jis būtų buvęs, jei nebūtų paskelbta ekstremalioji situacija ar karantinas) ir tai atitinkamai sąlygoja socialinio draudimo išmokų praradimus, siūlomas Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 3, 13, 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. Atkreiptinas dėmesys, kad dėl nuo asmens nepriklausomų aplinkybių dėka jam gali ženkliai kristi socialinio draudimo išmokos, nepaisant to, kad laikotarpiu iki prastovų jis galėjo 10 ar 20 metų mokėti daug didesnes socialinio draudimo įmokas nei prastovų metu ir todėl gali pagrįstai tikėtis tai atspindinčių išmokų. Mūsų vertinimu dabartinė tvarka pažeidžia tokius teisėtus piliečių lūkesčius.

Projekto tikslas yra: 1) pakeisti kompensuojamo uždarbio skaičiavimą taip, kad į jo skaičiuojamuosius laikotarpius nebūtų įtrauktas laikas, kai asmuo buvo prastovoje, paskelbtoje dėl ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino, tačiau neilginant paties kompensuojamojo uždarbio skaičiuojamojo laikotarpio; 2) pakeisti kompensavimo koeficiento nustatymui taikomų vidutinių mėnesinių draudžiamųjų pajamų skaičiavimą, taip, kad į jo skaičiuojamuosius laikotarpius nebūtų įtrauktas laikas, kai asmuo buvo prastovoje, paskelbtoje dėl ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino, tačiau neilginant paties kompensuojamojo uždarbio skaičiuojamojo laikotarpio; 3) numatyti, kad socialinio draudimo išmokos, kurios nuo Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-3008 priėmimo sumažėjo dėl šio

įstatymo pagrindu paskelbtosios prastovos turi būti perskaičiuotos, apdraustiesiems asmenims išmokant susidariusį išmokų skirtumą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatoriai yra Socialdemokratų frakcija. Projekto rengėja yra Seimo narė Dovilė Šakalienė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo:

3 straipsnio 8 dalis numato, kad kompensavimo koeficientas (k) nelaimingo atsitikimo darbe (tarnyboje), pakeliui į darbą (tarnybą) ar iš darbo (tarnybos) arba ūmios profesinės ligos atveju – tai asmens vidutinių mėnesinių draudžiamųjų pajamų per paskutinius paeiliui einančius 12 mėnesių, skaičiuojant atgal nuo pabaigos užpraeito kalendorinio mėnesio, buvusio prieš nelaimingo atsitikimo darbe (tarnyboje), pakeliui į darbą (tarnybą) ar iš darbo (tarnybos) arba ūmios profesinės ligos nustatymo mėnesį, santykis su nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba susirgimo ūmia profesine liga nustatymo metu galiojančiu užpraeito ketvirčio šalies vidutiniu mėnesiniu darbo užmokesčiu;

13 straipsnio 1 dalis numato, kad kompensuojamasis uždarbis ligos išmokoms apskaičiuojamas pagal apdraustojo asmens draudžiamąsias pajamas, turėtas per paeiliui einančius 3 kalendorinius mėnesius, buvusius iki praeito kalendorinio mėnesio prieš laikinojo nedarbingumo nustatymo mėnesį;

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma numatyti, kad į kompensuojamo uždarbio skaičiuojamąjį laikotarpį nebūtų įtrauktas laikas, kai asmuo buvo prastovoje, paskelbtoje dėl ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino, tačiau neilginant paties kompensuojamojo uždarbio skaičiuojamojo laikotarpio; 2) pakeisti kompensavimo koeficiento nustatymui taikomų vidutinių mėnesinių draudžiamųjų pajamų skaičiavimą, taip, kad į jo skaičiuojamuosius laikotarpius nebūtų įtrauktas laikas, kai asmuo buvo prastovoje, paskelbtoje dėl ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino, tačiau neilginant paties kompensuojamojo uždarbio skaičiuojamojo laikotarpio; 3) numatyti, kad socialinio draudimo išmokos, kurios nuo Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-3008 priėmimo sumažėjo dėl šio įstatymo pagrindu paskelbtosios prastovos turi būti perskaičiuotos, apdraustiesiems asmenims išmokant susidariusį išmokų skirtumą.

Įstatymo rengėjai tikisi, kad tai leis išpildyti teisėtus apdraustųjų socialiniu draudimu piliečių lūkesčius, taip pat, atkreiptinas dėmesys, kad dėl pandemijos (t.y. piliečio nevaldomos situacijos) sumažėjusių išmokų dydžio atkūrimas prisidės prie skurdo lygio šalyje mažinimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neturės poveikio verslo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Įstatymą inkorporuojant į teisinę sistemą, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybei siūlomu įstatymu būtų pavedama priimti poįstatyminius, įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, įskaitant Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų pakeitimus.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Lėšų poreikiui nustatyti tikslinga prašyti Vyriausybės išvados.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant įstatymo projektą negauta specialistų vertinimų.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Profesinė liga“, „nelaimingas atsitikimas darbe (tarnyboje), pakeliui į darbą (tarnybą) ar iš darbo (tarnybos)“, „ligos išmoka“, „prastova“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia

Seimo nariai

Dovilė Šakalienė